

LUNDS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR PSYKOLOGI

Utseende spelar väl ingen roll?

- Kan kognitiv dissonans reducera fördomsfullhet kring attraktivitet

Erik Andersson
Mikaela Månsson

Kandidatuppsats ht 2012

Handledare: Jean-Christophe Rohner

Abstract

The purpose of this study was to examine if implicit and explicit prejudices against attractive and unattractive people can be reduced. This was meant to occur when the participants were forced to agree with a set of motivational statements about the importance of not prejudicing against attractive and unattractive faces. The participants then rated attractive and unattractive faces in an affective misattribution procedure. The hypothesis was that the participants will to avoid that cognitive dissonance arises would cause them to judge attractive and unattractive faces more equally. The study contained 60 participants, a majority of these were students. No significant results were found proving that cognitive dissonance reduces prejudices against attractive and unattractive faces. A possible explanation could be that a will to avoid cognitive dissonance could have arisen from an automatic response, much like a gut feeling, caused by the faces. This automatic response could have affected the participants will to avoid cognitive dissonance caused by the motivational statements in order for to be cognitively consistent with their gut feeling.

Keywords: Attractiveness, cognitive dissonance, affective misattribution procedure, attitude change

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka om implicita och explicita fördomar mot attraktiva och oattraktiva ansikte kan reduceras. Det undersöktes genom att deltagarna tvingades hålla med om ett antal motivationspåståenden om vikten av att ej vara fördomsfull mot attraktiva samt oattraktiva. Deltagarna fick sedan göra en affektiv misattributionsprocedur där de fick skatta attraktiva samt oattraktiva ansikten. Hypotesen var att deltagarnas vilja att undvika att kognitiv dissonans uppstår skulle leda till att deltagarna bedömde attraktiva och oattraktiva ansikten mer likvärdigt, alltså mindre fördomsfullt. Studien bestod av 60 deltagare, en majoritet av dessa var studenter. Inga signifikanta resultat för att kognitiv dissonans minskar fördomar mot attraktiva och oattraktiva uppmättes. En möjlig förklaring skulle kunna vara att en vilja att undvika kognitiv dissonans uppstått från en automatisk respons, likt en magkänsla, skulle ha kunnat uppstå från ansiktena. Denna automatiska respons kan ha minskat deltagarnas vilja att undvika kognitiv dissonans orsakad av motivationspåståendena för att deltagarna istället skulle kunna vara kognitivt konsistenta med denna magkänsla.

Nyckelord: Attraktivitet, kognitiv dissonans, affektiva misattributionsproceduren – AMP, attitydförändring

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Introduktion.....	5
Teori och tidigare forskning.....	6
Stereotyper och fördomar.....	6
Attraktivitetsstereotypen.....	7
Motivation att kontrollera fördomar.....	8
Kognitiv dissonans.....	8
Implicita och explicita attityder samt attitydförändringar.....	9
Structural fit.....	11
Affektiv misattribution - the affective misattribution procedure.....	12
Levels of processing.....	12
Syfte & hypotes.....	13
Metod.....	15
Deltagare.....	15
Material.....	15
Skattningsuppgiften.....	15
AMP-testet.....	16
Procedur.....	18
Resultat.....	18
Diskussion.....	21
Huvudhypotes.....	22
Hypotes kring tid.....	23
Korrelation.....	24
Styrkor & brister.....	24
Framtida forskning.....	25
Konklusion.....	26
Referenser.....	27

Inledning

Introduktion

Stereotyperna kring attraktivitet influerar första intrycket av en person, men påverkar också vår bedömning och behandling av personer som vi faktiskt känner. Att skönhet ligger i betraktarens ögon anses av forskare inom ämnet vara en myt, eftersom det finns en för hög överensstämmelse i skattningen av attraktivitet än vad som kan orsakas av slumpen. Enligt studier gäller detta såväl inom som mellan kulturer (Langlois et al., 2000). I media associeras skönhet med positiva saker, medan negativa saker associeras med oattraktivitet och det är förmodligen ingen slump i sagans värld att hjältar är vackra och de onda är oattraktiva. Detta bidrar till att vi lär oss och ofta påminns om stereotyper och fördomar mot attraktiva och oattraktiva, vilket i sin tur leder till att attraktiva personer bedöms mer positivt och får fler fördelar i livet än oattraktiva (Langlois et al., 2000).

Detta blir särskilt viktigt i rekryteringsmanhang och andra arbetsrelaterade situationer, där beslut ska fattas på objektiva grunder utan att attraktivitet ska spela in. Studier har visat att professionella rekryterare påverkas lika mycket som studenter av attraktivitetsstereotypen när de ska rekrytera en person (Eagly et al., 1991, Hosoda, Stone-Romero & Coats., 2003). Flera studier har undersökt orsakerna bakom effekten av attraktivitetsstereotypen, men få studier har gjorts för att faktiskt försöka reducera den.

Syftet med denna studie är att undersöka om fördomar kan reduceras mot attraktiva och oattraktiva ansikten, både på implicit och explicit nivå. Idén är att reduktionen sker när deltagarna försöker undvika att kognitiv dissonans och dess medföljande obehagskänslor uppstår (Festinger, 1957). För att kognitiv dissonans ska uppstå hos deltagarna, manipuleras deras motivation att kontrollera fördomar. Detta sker genom att de får skatta sig själva på ett antal påståenden tagna från ett *internal motivation scale-formulär* (IMS) om vikten av att vara fördomsfri. Manipuleringen ligger i att deltagarna tvingas hålla med påståendena, eftersom skattningsalternativen endast sträcker sig från "stämmer delvis" till "stämmer mycket bra". När deltagarna har tvingats hålla med om att de inte tycker att det är okej att vara fördomsfull, kan kognitiv dissonans uppstå om de senare i experimentet skattar ansiktena fördomsfullt. Deltagarnas attityder till ansiktena mäts med en *affektiv misattributionsprocedur* (AMP), som mäter implicita och explicita attityder på ett liknande sätt och därför har hög metodologisk likhet (*structural fit*). I AMP-testet kommer deltagarna

att skatta mindre fördomsfullt för att vara konsekventa med att de tidigare tvingats hålla med om att de inte tycker det är okej med fördomsfullhet. Detta eftersom människor i allmänhet inte gärna vill påstå något och sedan göra något som står i motsats till det, då det innebär att kognitiv dissonans uppstår. För att kontrollera att faktorn kognitiv dissonans verkligen ligger bakom den minskade fördomsfullheten testas två grupper. Den ena gruppen får inte manipulationen där deltagarna tvingas hålla med påståendena om att de inte tycker det är okej med fördomsfullhet. Grupperna likställs däremot genom att nivån av bearbetning matchas, eftersom de istället skattar det språkliga innehållet i påståendena. Eftersom de inte tvingats hålla med om felaktigheten i att vara fördomsfull, kommer inte en fördomsfull respons leda till att kognitiv dissonans uppstår i denna grupp.

I nästföljande teoribeskrivning tas ovan nämnda begrepp och teorier upp, eftersom de är klagörande för undersökningen som utfördes. Först kommer en definition av stereotyper och fördomar att presenteras följt av teori bakom attraktivitetsstereotypen i arbetsrelaterade sammanhang. Olika källor bakom motivationen att kontrollera sina fördomar kommer också att diskuteras och internal motivation scale (IMS) presenteras kort. Efter det följer en teoretisk bakgrund till kognitiv dissonans och hur det eventuellt kan förklara en minskning av fördomsfullhet. Det diskuteras även kortfattat hur attitydförändringar genom olika processer kan ske och hur implicita och explicita attityder influerar varandra. Efter detta följer en beskrivning av implicita och explicita mätmetoder, vikten av en god structural fit mellan dessa mätmetoder samt en presentation av den affektiva misattributionsproceduren (AMP-testet). Detta diskuteras eftersom hög structural fit kan öka jämförbarheten mellan implicita och explicita mått och kan således påverka resultatet. Det sista som presenteras i den teoretiska förklaringen är nivå av bearbetning (*levels of processing*) och inledningen mynnar sedan ut i syfte, frågeställning och hypoteser.

Teori och tidigare forskning

Stereotyper och fördomar. Stereotyper är socialt delade värderingar angående t.ex. en grupp eller en person som styr vårt beteende och vår bedömning av denna grupp eller person. Oftast innehåller stereotyper både positiva och negativa komponenter och dessa aktiveras omedvetet (Greenwald & Banaji, 1995). Stereotyper kan ses som en nödvändig konsekvens av kategorisering, något vi inte kan bortse från. Genom en socialiseringsprocess lärs olika stereotyper in redan i unga år och så länge stereotyperna finns kvar, kommer

fördomar att följa. Många är överrens om att stereotyper och fördomar är relaterade till varandra, eftersom aktiveringen av en stereotyp kan leda till fördomar mot den gruppen (Devine, 1989). Aktiveringen av en stereotyp måste däremot inte innebära att man tycker att stereotypen är korrekt enligt sina personliga värderingar. En aktivering av t.ex. stereotypen om att oattraktiva personer är mindre kompetenta än attraktiva personer kan ske hos en individ, utan att denne ifråga håller med om dessa värderingar. Individen kanske anser att attraktiva och oattraktiva personer är lika kompetenta och har då en annorlunda personlig värdering än vad stereotypen föreslår. Stereotyper måste sålunda inte leda till fördomar (Devine, 1989).

Såväl mycket fördomsfulla personer som mindre fördomsfulla personer har en ungefär lika stark aktivering av stereotyper eftersom dessa är så starkt inlärd, men personer skiljer sig däremot åt i sina personliga värderingar av stereotyperna, menar Devine (1989). En överlappning mellan stereotyp och personlig värdering finns hos dem som är mycket fördomsfulla, medan personer som är mindre fördomsfulla har bestämt att stereotypen inte är en lämplig bas för värdering. Mindre fördomsfulla personer kommer därför sträva efter att nå enighet mellan sina personliga värderingar och den automatiska aktiveringen av en stereotyp, genom att minska sina fördomsfulla responser.

Attraktivitetsstereotypen. Enligt socialkognitiva teorier förlitar vi oss både på information om kategoritillhörighet och på information om individuella karaktärsdrag, när vi formar ett intryck av en person. Attraktivitet är ett av de första fysiska drag vi tar hänsyn till, vilket leder till att vissa förväntningar som associeras till just dessa kategorier aktiveras. Specifika karaktärsdrag kopplas enligt *implicit personality theory* till kategorierna attraktiv och oattraktiv. Det är vanligt att man förknippar skönhet med bra saker, vilket bidrar till stereotyper och leder till att attraktiva personer bedöms mer positivt och därför upplever fler fördelar än oattraktiva personer. Faktorer som t.ex. social och intellektuell kompetens, värme och potens påverkas av stereotyper kring attraktivitet och attraktiva personer bedöms ha mer av dessa kvalitéer än oattraktiva personer (Dion, Berscheid & Walster, 1972, Eagly et al., 1991, Hosoda et al., 2003).

Vad som ovan beskrivits kan få särskilt stora konsekvenser när rekryterare och andra beslutsfattare ska bedöma personers kvalifikationer och egenskaper på ett objektivt sätt, men ändå influeras av attraktivitetens effekt. Studier har visat att attraktivitet alltid är en

tillgång för individer när de bedöms av andra personer i arbetsrelaterade situationer. Denna tillgång kan ibland fungera som en avgörande faktor när man ska skilja mellan två sökande med liknande kvalifikationer och prestationer. Utgången är oftast till fördel för de attraktiva. Andra arbetsrelaterade fördelar som attraktiva får ta del av är att de uppfattas som mer kvalificerade, i högre grad blir rekommenderade och ofta får bättre lön än oattraktiva personer. I sin meta-analys skriver Hosoda et al. (2003) att både studenter och professionella skattade lika fördomsfullt mot attraktiva och oattraktiva i ett experiment om rekrytering, där de fick välja vem de skulle anställa. Personer med erfarenhet kring att göra objektiva val skiljde sig inte från andra när det gällde att inte ta hänsyn till faktorer som attraktivitet i sin bedömning. Det finns alltså en stark bias för attraktivitet inom detta område, men bristande forskning kring hur man ska minska den.

Motivation att kontrollera fördomar. Plant & Devine (1998) har i sin studie kunnat identifiera två olika källor till motivation att kontrollera fördomar: intern och extern. Den interna motivationen kommer från icke-fördomsfulla standarder och en inre önskan om att vara fördomsfri. Individer med en hög intern motivation tycker att det är viktigt att vara fördomsfria av personliga skäl. Den externa motivationen att vara fri från fördomar kommer istället från en social press att uppfylla fördomsfria normer och accepteras av andra. Individer med hög extern motivation tycker det är viktigare att inte uppfattas som fördomsfull av andra, snarare än att de har en inre önskan om att vara fördomsfria.

De olika källorna till motivation visar också olika distinkta mönster av affektiva reaktioner när den faktiska responsen skiljer sig från egna standarder: de med intern motivation visar känslor av skuld, oro och självförakt medan de med extern motivation visar känslor av hot och rädsla. Internt motiverade personer förväntas därför försöka kontrollera sina fördomsfulla responser i högre grad än externt motiverade, eftersom de strävar efter konsekvens mellan sina faktiska responser och sina personliga värderingar. Detta för att slippa uppleva negativa affekter och kunna bibehålla en positiv självbild. Det är mindre troligt att de externt motiverade ska reducera fördomar, eftersom en fördomsfull respons inte krockar med deras personliga standards (Plant & Devine, 1998).

Kognitiv dissonans. Festinger (1957) beskriver kognitiv dissonans som ett stadium en person kan befinna sig i när två eller fler tankar motsäger varandra eller när en

person betar sig på ett sätt som inte är konsekvent med deras självbild. När en persons faktiska respons eller beteende avviker från personens personliga standarder kan detta leda till skuld, självkritik och till och med självförakt. Kognitiv dissonans leder alltså till obehagskänslor och obalans hos individen och precis som när man är t.ex. hungrig eller törstig försöker individen minska dissonansen för att obalansen ska försvinna. Minskningen kan ske genom att få inkonsekventa tankar att stämma bättre överrens med t.ex. argument om varför den enda tanken är mer "korrekt" än den andra. Beteendet kan också ändras så det stämmer bättre överrens med ens självbild (Aronson, 1999, Higgins, 1987). Individer som är internt motiverade att kontrollera sina fördomar försöker därför minska sin fördomsfullhet eftersom de strävar efter konsekvens med sina egna standarder (Higgins, 1987).

Teorin kan också ses som ett sätt för människor att försöka förstå världen och när två tankar skiljer sig åt, försöker personen få dem att passa bättre ihop. Individer strävar efter en positiv självbild som befäster att de är rationella. Om motsägelsefulla tankar uppstår kan individens självbild hotas och genom att minska den kognitiva dissonansen kan en positiv självbild bibehållas (Aronson, 1999). På samma sätt strävar individer efter att inte motsäga sig själva, genom att undvika att agera på ett sätt som står i konflikt med vad de tidigare har sagt att de står för. Detta visade Aronson (1999) genom att utföra ett experiment där deltagare ombads att skriva under en blankett där det stod: "*Duscha kortare tid. Stäng av vattnet när du tvålar in dig. Om jag kan göra det, kan du också!*". Hälften av deltagarna fick sedan genomgå en kort undersökning om deras vanor kring vattenanvändning. De fick sedan reda på att de ibland var mer slösaktiga med vattnet än vad som var nödvändigt. Deltagarna som upplystes om detta tog alltså möjligheten att minska sin kognitiva dissonans genom att ta kortare duschar efter testet, något som förklaras med att människor inte vill agera i motsats till vad de tidigare har sagt (Aronson, 1999). Detta visar också att kognitiv dissonans kan påverka individer till att försöka minska den, även när det inte leder till någon form av bestraffning eller negativa konsekvenser för individen förutom att individens självbild påverkats (Aronson, 1999).

Implicita och explicita attityder samt attitydförändring. Attityder kan beskrivas som en psykologisk tendens att värdera ett objekt eller en person positivt eller negativt. Det finns många olika teorier kring attityder och de flesta skiljer inte mellan explicita och implicita sådana, utan behandlar dem som en enhet (Greenwald & Banaji, 1995). Gawronski

& Bodenhausen (2006) föreslår en ny modell för attityder, *associative-propositional evaluation model* (APE), eftersom de tycker att andra teorier inom fältet inte förklarar hur en förändring i en typ av attityd inte måste innebära en förändring i den andra typen av attityd. Om attityder verkligen representerar en enhet borde detta inte vara möjligt.

Enligt APE-modellen har attityder sina rötter i två olika mentala processer och bakom implicita attityder ligger associativa processer och bakom explicita attityder ligger propositionella processer. Associativa processer är automatiska affektiva reaktioner till ett objekt som är positivt eller negativt. Ett stimulus ger upphov till olika associationer som i sin tur aktiverar olika affektiva reaktioner till stimulus. Associativa processer är inte beroende av sanningsvärden. Detta innebär att en affektiv reaktion kan aktiveras kring ett objekt även om en person inte tycker att den är korrekt. Exempelvis kan en negativ reaktion till ett oattraktivt ansikte aktiveras automatiskt hos en person utan att personen tycker denna värdering av oattraktiva är korrekt. Propositionella processer däremot är beroende av sanningsvärden, eftersom dessa är personligt godkända värderingar vi har om ett objekt som nås genom resonering enligt syllogistiska regler. En proposition är ett påstående som t.ex. "jag ogillar oattraktiva personer" eller "enligt mina personliga värderingar är det fel att bedöma personer från en minoritetsgrupp som sämre". Påståendet kan antingen bekräftas eller förnekas. Denna validering av värderingen sker genom att se hur konsekvent en proposition är med andra relevanta propositioner (Gawronski & Bodenhausen, 2006, 2007). Devine (1989) menar att stereotyper är en form av associativ process som aktiveras spontant och inte kräver någon uppmärksamhet. Personliga värderingar är istället en mer kontrollerad process som är avsiktlig och kräver uppmärksamhet. Värderingarna styrs därför snarare av propositionella processer. Personliga värderingar är ofta en bra grund för beslutfattande och problemlösning (Devine, 1989).

De båda typerna av processer interagerar med varandra och influerar därmed också varandra, enligt APE-modellen (Gawronski & Bodenhausen, 2006). Propositionellt resonering kan alltså leda till en attitydförändring även hos associativa processer och tvärtom. Exempelvis så översätts en negativ affektiv reaktion till objektet X till en proposition "jag ogillar X" som sedan bekräftas eller förnekas i den slutgiltiga värderingen av X. Detta görs genom att andra relevanta propositioner i situationen också tas i beaktning, vilket kräver kontrollerade processer. När dessa kontrollerade processer inte sker, blir resultatet ofta en mer fördomsfull respons då de automatiska stereotyperna aktiveras (Devine, 1989). Ett oattraktivt

ansikte kan alltså leda till en negativ affektiv reaktion, som sedan värderas av propositionella processer som antingen bekräftar eller förnekar reaktionen. Om ansiktet värderas baserat på stereotyper bekräftas reaktionen, men om individen istället förkastar stereotypen som valid bas för en värdering förnekas reaktionen och en mindre fördomsfull respons sker. Associativa processer kan också påverka propositionella processer genom exempelvis en ändring i mönster av aktivering eller i den associativa strukturen. En attitydförändring är således en nödvändighet för att kognitiv dissonans ska leda till en minskad fördomsfullhet (Gawronski & Bodenhausen, 2006,2007). Kognitiv dissonans kan främst leda till en attitydförändring i de propositionella processerna, eftersom det krävs en reflekterande och värderande process för att minska dissonansen (Gawronski & Bodenhausen, 2006). Men då de inte använt sig av en liknande mätprocedur av implicita och explicita attityder i sin studie, borde resultatet kunna bli annorlunda vid användandet av en mätprocedur med hög metodologisk likhet.

Structural fit. Explicita attityder mäts genom självrapporter. I explicita attitydtest ska deltagarna alltså själv skatta sin attityd till ett objekt. För att mäta individers implicita attityder krävs ett mätinstrument som kommer åt de automatiska processer som ligger bakom. Ofta används det väletablerade *Implicit Association Test* (IAT), eller andra test som mäter t.ex. deltagarens reaktionstid (Passer et al., 2012). Inte sällan finns en låg överensstämmelse mellan en persons självrapport och automatiska reaktion. Detta gäller särskilt när en person är motiverad att vara fördomsfri, eftersom det då kan uppstå en stor diskrepans mellan vad personen själv rapporterar och vad implicita mätmetoder antyder (Dunton & Fazio, 1997). Beror den låga överensstämmelsen på att de olika mätmetoderna mäter olika sorters attityd, eller mäter de samma attityd fast på olika sätt så att de inte längre blir jämförbara? Payne et al. (2008) menar att den låga korrelationen mellan implicita och explicita test kan förklaras genom att de har så pass stora metodologiska olikheter, vilket gör resultaten svåra att jämföra. Hur lika två mätmetoder är i sin utformning kan beskrivas med begreppet *structural fit*. När ett implicit och ett explicit test för att mäta ett fenomen är så lika som möjligt, kommer korrelationen mellan dem att öka. För att testa detta använde Payne et al. (2008) en affektiv misattributionsprocedur (AMP-testet) som mäter implicita och explicita attityder på ett liknande sätt. Genom en hög structural fit mellan mätmetoderna lyckades de uppnå en hög korrelation mellan en individs respons på det implicita och det explicita testet (Payne et al., 2005, 2008)

Affektiv misattribution - the affective misattribution procedure. Ett AMP-test mäter implicita attityder genom att använda sig av fenomenet affektiva misattributioner, som innebär att en negativ eller positiv affektiv reaktion till ett objekt egentligen uppstått från ett annat objekt. Det är alltså källan till affekten som förväxlas då reaktionen till ett objekt projiceras till ett annat objekt. (Payne et al., 2005). Exempelvis skulle det kunna ske i en situation där en person får magont av något den ätit, men samtidigt magkänslan uppstår möter personen en bekant och misstar detta obehag för en negativ känsla orsakad av den bekanta personen. Den negativa reaktionen från att ha ont i magen projiceras över till den bekanta personen.

Logiken bakom att mäta implicita attityder med ett AMP-test är att en deltagare får se ett attitydobjekt: en känd person, en plats eller ett attraktivt ansikte. Sedan får deltagaren se ett neutralt objekt som inte bör ge upphov till en positiv eller negativ känsla, t.ex. en påhittad symbol. Deltagaren ombeds sedan bedöma det neutrala objektet utan att ta hänsyn till attitydobjektet, men genom affektiv misattribution kommer attitydobjektet påverka bedömningen av det neutrala objektet. Detta trots att deltagaren blivit varnad om denna effekt och uppmanats att inte påverkas av attitydobjektet. Det neutrala objektet bedöms omedvetet mer negativt om attitydobjektet gav upphov till en negativ reaktion hos deltagaren och mer positivt om attitydobjektet gav upphov till en positiv reaktion (Payne et al., 2005). Enligt teorier om stereotyper kring attraktivitet kommer ett oattraktivt ge upphov till en negativ affektiv reaktion. Ett attraktivt ansikte däremot kommer ge upphov till en positiv affektiv reaktion, dessa reaktioner projiceras sedan till det neutrala objektet. Denna effekt bör endast uppstå om deltagaren inte blir medveten om den riktiga källan till den affektiva reaktionen.

Den explicita delen av AMP-testet ser likadant ut som den implicita, förutom att deltagarna istället blir instruerade att bedöma attitydobjektet utan att ta hänsyn till det efterföljande neutrala objektet (Payne et al., 2008). De båda testdelarna är därför metodologiskt lika och har hög structural fit, vilket underlättar jämförelser mellan implicita och explicita mått av attityder. En replikation av Payne et al. (2008) variant av AMP-test kommer att användas i denna uppsats med samma metodologiska tillvägagångssätt för att öka structural fit.

Levels of processing. Olika nivåer av bearbetning av en text (*levels of processing*) leder till olika djup inkodning av texten. Inkodningen kan påverkas av hur

meningsfulla eller vanliga de stimulus som presenteras är (Craik & Lockhart, 1972). Exempelvis skulle en mening som innehöll ord typiska för ett visst forskningsfält, kunna leda till att en forskare från det fältet djupare kodade in texten som presenterades än en forskare från ett annat fält. Craik & Lockhart (1972) menar att hur djupt något bearbetas avgör hur djupt det kodas in och hur bra minnesprestationen kommer bli.

Craik & Lockhart (1972) tar upp ett antal studier som visar att olika inlärningsätt leder till olika nivåer av bearbetning och därmed olika djup inkodning av en text. Skillnader i minnets återkallelse av texten beror sedan på nivå av bearbetning, desto djupare, desto bättre. Minnesprestationen är bättre när man t.ex. tänker på ords semantik vilket innehåller en djup nivå av bearbetning, än när man tänker på dess stavning (Tresselt & Mayzner, 1960, Shulman, 1971). Minnesprestationer står alltså i direkt förhållande till levels of processing (Craik & Lockhart, 1972).

Syfte & hypotes

För att sätta dessa teorier i kontext med studien som skall utföras, beskrivs nedan kortfattat hur resonemanget kring upplägget har varit. Huvudhypotesen är att en skattning av deltagarnas motivation att kontrollera sina fördomar förväntas leda till att man blir mindre fördomsfull. Detta eftersom människor i allmänhet inte gärna vill påstå något och sedan bete sig eller skatta på ett sätt som motsäger detta. En attitydförändring måste ske hos deltagarna för att fördomsfullheten ska minskas. Det finns två möjliga förklaringar till att en skattning av sin motivation att vara fördomsfri skulle kunna påverka ens fördomar. Den ena förklaringen är att en självskattning av motivationspåståendena innebär en djupare bearbetning av påståendena (levels of processing) än om man bara läser dem. Detta kan leda till en bättre minnesprestation för påståendena och att deltagarna i högre grad påverkas av dem senare i uppgiften som mäter fördomar. Den andra förklaringen skulle kunna vara att deltagarna som genom manipulationen skattat sin motivation att vara fördomsfri, vill undvika att kognitiv dissonans uppstår. De visar då en mindre fördomsfull respons för att uppnå enighet mellan att de sagt att de inte tycker det är okej att vara fördomsfull och hur de skattat ansiktena och tecknen.

För att undersöka detta behöver deltagarnas motivation att kontrollera fördomar manipuleras. Manipulationen går ut på att de skattar påståenden om felaktigheten i att vara fördomsfull och tvingas hålla med om dem, eftersom alternativet endast sträcker sig från

"stämmer delvis" till "stämmer mycket bra". Genom att deltagarna har tvingats hålla med om att de inte tycker att det är okej att vara fördomsfull, blir de motiverade att undvika att kognitiv dissonans uppstår och skattar därför mindre fördomsfullt. En kontrollgrupp finns som istället för att skatta sin motivation att vara fördomsfri, har skattat påståendenas språkliga välformulering för att uppnå samma bearbetningsnivå av påståendena. Detta är relevant att undersöka mot bakgrund av en studie utförd på institutionen för Psykologi i Lund (Carlsson & Walden, 2012), vars resultat visade att en skattningsuppgift som manipulerar motivationen att vara fördomsfri kan minska fördomar mot attraktiva vid arbetsintervjuer. Olika nivåer av bearbetning kontrollerades det däremot inte i deras studie.

Denna studie undersöker också om en reducering av fördomar mot attraktiva och oattraktiva kan ske för både implicita och explicita attityder. AMP-testet som utformats för att uppnå hög structural fit används för att göra mätmetoderna av implicita och explicita attityder så metodologiskt lika som möjligt, för att kunna jämföra de olika attityderna på ett bra sätt. Kognitiv dissonans borde då rimligen kunna påverka både de implicita och explicita attityderna, eftersom det finns en hög korrelation mellan dem.

Syfte. Syftet med studien är att undersöka om man kan reducera implicita och explicita fördomar mot attraktiva och oattraktiva. Detta sker genom att manipulera deltagarnas motivation att vara fördomsfria och tycka det är fel med fördomsfullhet. Deltagarna kommer då att försöka undvika att kognitiv dissonans uppstår, genom att minska fördomsfullheten i skattningen av attraktiva och oattraktiva ansikten. Frågeställningen är "*kan undvikandet av kognitiv dissonans leda till en reducerad fördomsfullhet kring attraktivitet?*".

Hypoteser. Huvudhypotes: Enligt ovan nämnda teorier kommer attraktiva ansikte bedömas med en mer positiv reaktion än oattraktiva ansikte. För att undvika att kognitiv dissonans uppstår, kommer gruppen som får skatta sig själv på motivationspåståendena bedöma attraktiva och oattraktiva mer likvärdigt än de som får skatta påståendenas välformulering. Denna effekt kommer finnas på både den implicita och explicita delen av AMP-testet eftersom de har hög korrelation, men förmodligen vara starkare på den explicita delen enligt APE-modellen.

Hypotes kring tid: Det finns en oriktad hypotes att hur lång tid deltagarna tar på

sig i sin skattning av ansiktena och tecknen, kan påverka resultatet och deras möjligheter att undvika kognitiv dissonans.

Metod

Deltagare

Försöksdeltagarna var 60 personer (varav 35 Kvinnor och 25 Män), mellan 17 - 42 år ($M = 24.25$, $SD = 5.45$). De rekryterades genom ett bekvämlighetsurval via presentationer av studien i klasser vid Lunds Universitet. Listor skickades sedan runt där intresse kunde anmälas genom att skriva upp sin e-mailadress. Deltagare rekryterades också utanför psykologiska institutionen i Lund eller via facebook. En stor majoritet angav att de var studerande vid universitetet, när de muntligt frågades om sysselsättning.

Material

Vid studien användes ett test utformat i MATLAB enligt proceduren i Payne et al. (2008). Testet bestod av två delar; en skattningsuppgift och ett AMP-test.

Skattningsuppgiften. Både kontroll- och experimentgruppen fick läsa tio påståenden om vikten av att vara fördomsfri. Deltagarna delades slumpmässigt in i dessa grupper. Experimentgruppen fick i uppgift att skatta sig själva på påståendena, medan kontrollgruppen skulle skatta hur språkligt välformulerade meningarna var. Påståendena var av typen: ”*jag försöker handla utan fördomar mot oattraktiva personer eftersom det är viktigt för mig*” eller ”*enligt mina personliga värderingar är fördomsfullhet mot oattraktiva personer inte ok*”. Deltagarna kunde skatta påståendena enligt skalan ”*stämmer mycket bra*”, ”*stämmer ganska bra*”, ”*stämmer delvis*”. Dessa påståenden var översatta från Plant & Devine:s (1998) skala för att mäta intern motivation (internal motivation scale). Deras skala handlar om intern motivation att vara fördomsfri mot färgade personer, därför fick påståendena omformuleras något personer för att passa denna studie om attraktiva och oattraktiva personer. Manipulationen skulle skapa en vilja hos experimentgruppen att i nästföljande AMP-test vara konsekvent med den skattning de gjorde av sin motivation att inte vara fördomsfull. Kontrollgruppen fick exakt samma påstående, men istället fick de skatta meningarnas språkliga välformulering. Påståendena bearbetades då på samma nivå som hos

experimentgruppen och därmed görs grupperna så likvärdiga som möjligt. Detta är viktigt för att kunna utesluta att skillnader i AMP-testet inte berodde på skillnader i bearbetning mellan grupperna.

AMP-testet. Denna variant av AMP-testet var en replikation av experimentet Payne et al. (2008) utförde. Testet bestod av två delar: en implicit och en explicit del. Bilderna som visades i testet var på attraktiva och oattraktiva ansikten¹ följda av ett kinesiskt tecken². Varje testdel föregicks av en instruktionstext, där deltagarna uppmanades att inte ta hänsyn till tecknen när de skulle skatta ansiktena och vice versa. Instruktionstexten såg ut så här för det implicita testet:

Du kommer nu att få se ansikten och kinesiska tecken i en följd. Din uppgift är att skatta om du tycker att de KINESISKA TECKNEN är positiva eller negativa. Detta gör du genom att klicka på något alternativ i den 4-gradiga skala som visas på skärmen. Tänk på att ansiktet som visas innan det kinesiska tecknet ibland kan påverka personers skattning av tecknet. Försök undvika att bli påverkad av ansiktena. FÖRSÖK ISTÄLLET ATT GE EN ÄRLIG BEDÖMNING AV HUR NEGATIV ELLER POSITIV DIN REAKTION TILL VARJE KINESISKT TECKEN ÄR. Såklart finns inget rätt eller fel svar, utan gå efter din magkänsla. Var beredd på att ansiktena visas snabbt.

En motsvarande instruktionstext fanns för det explicita testet, men deltagarna informerades då om att det var ansiktet som skulle skattas utan att ta hänsyn till tecknet.

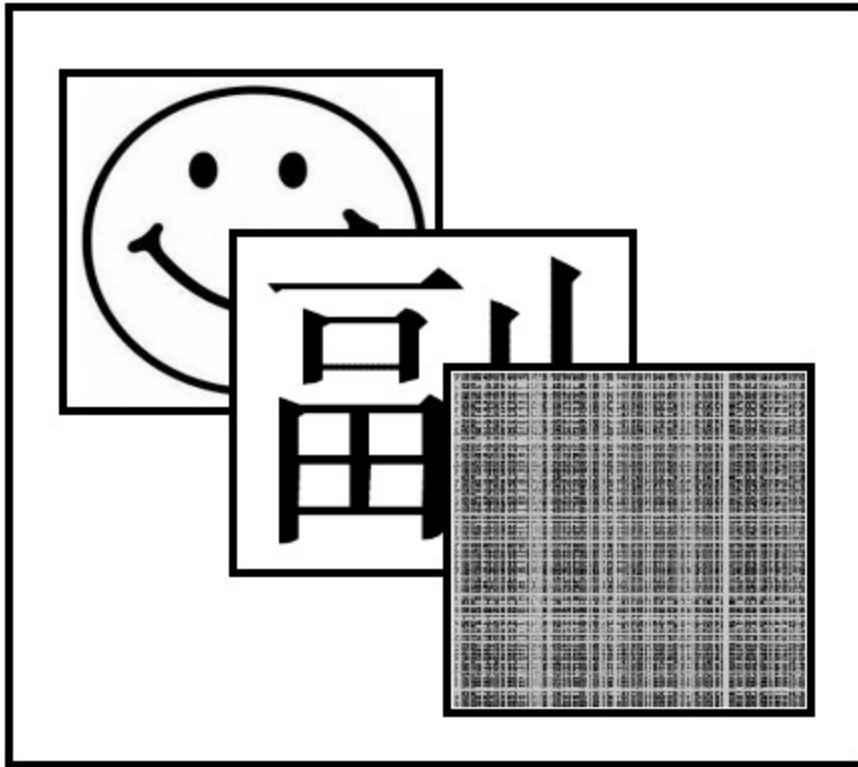
---

1. Ansiktena som deltagarna skulle skatta valdes ut genom att 68 ansikten av olika attraktivitet ut för att undersöka om de var attraktiva eller oattraktiva. De 26 bedömande (14 kvinnor och 12 män) fick sedan skatta dessa ansikten på en skala från 1-5 där 1 var väldigt oattraktiv och 5 väldigt attraktiv. Deltagarna tillfrågades utanför institutionen ifall de ville medverka. Medelvärden för ansiktena räknades sedan ut och de 16 som skattats högst respektive de som skattats lägst togs med i studien. Ansiktena togs från KDEF, IAPS, Ekman, RaFD, Cal/Pal.

2. De kinesiska tecknen togs från Payne et al. (2008)

Testet började med att ett ansikte visades på skärmen i 100 ms, följt av en vit skärm i 100 ms, sedan ett kinesiskt tecken i 100 ms som och sist visades en så kallad datorgenererad "mask". Testets upplägg och ordningsföljd kan man se i figur 1. När "masken" var på skärmen ombads deltagarna i den explicita delen av testet att skatta ansiktet och ombads i den implicita delen av testet att skatta tecknet. Skalan var: "mycket negativt", "något negativt", "något positivt", "mycket positivt".

Figur 1. Illustrering av ordningsföljden för AMP-testet. Ansiktet är en exempelbild eftersom testets riktiga ansikten inte publiceras i uppsatsen.

MATLAB genererade slumpmässigt ett ansikte med ett tecken för varje ny trial. Samma kombination av ansikte och tecken förekom inte två gånger för samma deltagare. För att balansera för ordningseffekter fick hälften av deltagarna börja med den explicita delen och hälften med den implicita. Alla deltagare gjorde båda delarna. Totalt fick varje deltagare skatta 128 bilder (64 på den explicita delen och 64 på den implicita delen). MATLAB var även inställt på att ta tiden som varje enskild deltagare tog på sig för att skatta ansiktena och tecknen.

I den explicita delen av testet skulle ansiktena skattas, vilket skulle mäta deltagarnas explicita fördomar eftersom man medvetet gjorde en bedömning av ansiktet. I den implicita delen av testet skulle deltagarnas implicita fördomar mätas, genom att man skattade tecknet. Enligt affektiv misattribution kommer ansiktet påverka skattningen av tecknet.

Procedur

Deltagarna deltog under informerat samtycke och informerades om att testet var helt frivilligt och att de när som helst kunde avbryta experimentet. De genomförde testet i ett labb på Psykologiska institutionen i Lund. Varje deltagare genomförde uppgiften enskilt på en av fem datorer i labbet, vid vissa testtillfällen befann sig flera deltagare i rummet samtidigt. När deltagarna kom in i rummet uppmanades de att sätta sig ner framför en dator och sedan startade experimentledaren testet. Deltagarna uppmanades att inte kommunicera med andra deltagare i rummet under testets gång. De informerades också om att bilderna skulle visas väldigt snabbt på datorskärmarna för att säkerställa att de var redo direkt från start. Övrig information om hur testet skulle genomföras beskrevs tydligt i testet. Under själva testet befann sig inte experimentledarna i rummet. Efter genomfört experiment genomgick deltagarna en debriefing, informerades om studiens syfte och fick eventuella frågor besvarade av experimentledarna. Deltagarna informerades sedan om hur de skulle kunna ta del av den färdiga studien vid intresse. Som tack för medverkan blev försöksdeltagarna bjudna på saft och kaka och hade möjlighet att delta i en utlottning av biobiljetter.

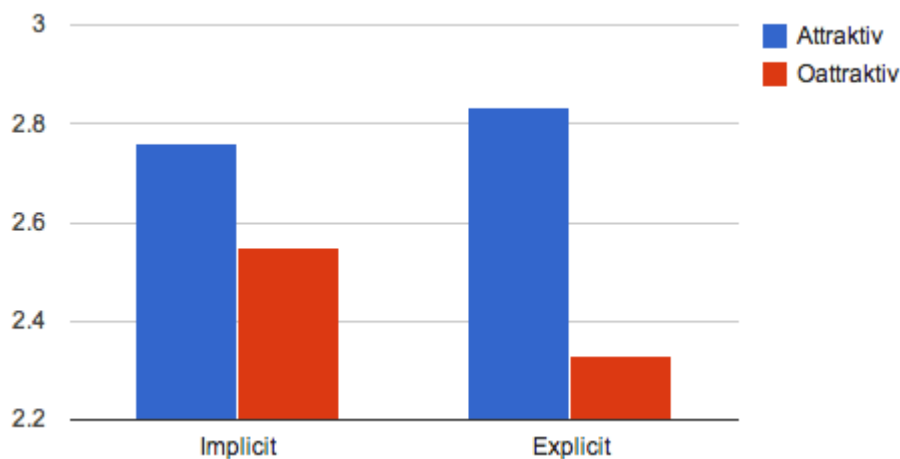
Resultat

Enligt uppställda hypoteser kommer en signifikant huvudeffekt av attraktivitet att finnas. Attraktiva ansikten kommer att skattas med en mer positiv reaktion än oattraktiva ansikten på såväl det explicita som det implicita testet. En signifikant interaktionseffekt av grupp och attraktivitet/oattraktivitet kommer också finnas. De deltagare som skattat sig själva på motivationsuppgiften kommer visa en minskad fördomsfullhet i sina skattningar av ansiktena, enligt teorier om kognitiv dissonans. Attraktiva och oattraktiva ansiktena kommer då att skattas mer likvärdigt än hos de deltagare som istället skattade meningarnas språkliga välformulering. Denna effekt förväntas ske på både det implicita och det explicita testet, men

förväntas också vara starkare på det explicita än på implicita testet.

För att undersöka ovanstående hypoteser, genomfördes en mixad mellan-inomgrupps ANOVA. Det fanns två stycken faktorer. Dessa var testtyp (2: implicit, explicit) och attraktivitet (2: attraktiva, oattraktiva). Mellangrupsfaktorn var grupp (2: självskattning och språklig skattning). Det fanns ingen signifikant interaktionseffekt mellan testtyp, attraktivitet och grupp, Wilks' Lambda = .984, $F(1, 58) = .928$, $p = .34$, $\eta^2 = .16$. Ingen signifikant interaktionseffekt hittades heller mellan attraktivitet och grupp eller testtyp och grupp, Wilks' Lambda = .994, $F(1, 58) = .341$, $p = .561$, $\eta^2 = .006$ respektive Wilks' Lambda = .998, $F(1, 58) = .100$, $p = .752$, $\eta^2 = .002$. Dessa resultat visar på att det inte fanns någon signifikant skillnad för deltagarnas reaktion på ansiktena som var beroende av grupp. De deltagare som fanns i gruppen för självskattning skattade lika fördomsfullt som de deltagarna som fanns i gruppen för språklig skattning.

En signifikant interaktionseffekt hittades mellan testtyp och attraktivitet, Wilks' lambda = .577, $F(1, 58) = 42.533$, $p < .0005$, $\eta^2 = .423$, vilket kan avläsas i figur 2. Detta tyder på att det fanns en skillnad i deltagarnas skattningar beroende på vilken del av AMP-testet som gjordes (implicita eller explicita). Skillnaden i deltagarnas reaktion till de attraktiva och oattraktiva ansiktena var större när det explicita testet utfördes än när det implicita testet utfördes.

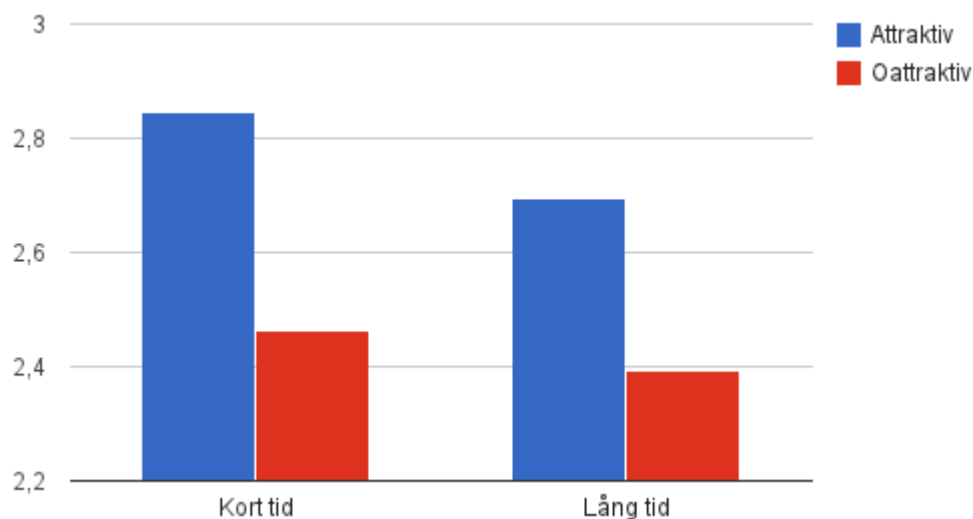

Figur 2. Interaktionseffekt mellan testtyp och attraktivitet. Huvudeffekt av attraktivitet. På det implicita testet skulle deltagarna skatta tecknen och på det explicita ansiktena.

I figur 2 kan man även se en stark huvudeffekt för attraktivitet, Wilks' Lambda = .307, $F(1, 58) = 130.767$, $p < .0005$, $\eta^2 = .693$. Deltagarna skattade attraktiva ansikten mer positivt än oattraktiva ansikten. Det fanns också tendenser till en huvudeffekt av grupp även om resultatet inte var signifikant, $F(1, 58) = 2.765$, $p = .102$, $\eta^2 = .046$.

Hypotes kring tid

Det undersöktes också om tid spelade roll för hur deltagarna har skattat sin reaktion och därför gjordes en explorativ analys. För att undersöka detta beräknades varje enskild deltagares medelvärde för tid. Sedan delade man upp alla deltagarnas tider i kort och lång tid, där de korta tiderna innebär de trials där deltagaren tagit kortare tid på sig i sin skattning än sitt medelvärde och långa tiderna innebär de trials där deltagaren tagit längre tid på sig i sin skattning än sitt medelvärde. Ett medelvärde av deltagarnas skattningar av ansiktena räknades sedan ut för de korta respektive långa tiderna. En mixad mellan-inomgrupps ANOVA utfördes. Det fanns tre stycken faktorer och dessa var: tid (2: trials med kort reaktionstid, trials med lång reaktionstid), testbetingelse (2: implicit, explicit) och attraktivitet (2: attraktiva, oattraktiva). Mellangrupsfaktorerna var grupp (2: självskattning och skattning av språklig välformulering). Mellan faktorerna tid, testtyp, attraktivitet och grupp fanns ingen signifikant skillnad, Wilks' lambda = .995, $F(1, 58) = .292$, $p = .591$, $\eta^2 = .005$, där den beroende variabeln var skattningen av ansiktena och tecknen. Detta tyder på att tid inte spelade in vid skattningen i det implicita och explicita testet och var också oberoende av grupp. En signifikant interaktionseffekt mellan tid och attraktivitet hittades, Wilks' lambda = .899, $F(1, 58) = 6.483$, $p = .014$, $\eta^2 = .101$, vilket man kan avläsa i figur 3. Vid de trials där deltagarna skattat snabbare än sitt medelvärde fanns större skillnad i skattningen mellan attraktiva och oattraktiva, än vid de trials där deltagarna skattat långsammare än sitt medelvärde.

Figur 3. Interaktionseffekt mellan tid och attraktivitet

Korrelation

Ett index beräknades genom att ta skattningen av de attraktiva ansiktena minus skattningen av de oattraktiva ansiktena på både den implicita och den explicita delen av AMP-testet. Relationen mellan motivationsskattning och index för den implicita och explicita delen av AMP-testet undersöktes med Pearsons produktmomentkorrelationskoefficient. Det fanns inte heller någon signifikant korrelation mellan variablerna motivationsskattning och index implicit del, $r = -.301$, $n = 30$, $p = .106$. Det fanns heller ingen signifikant korrelation mellan variablerna motivationsskattning och index explicit del, $r = -.166$, $n = 30$, $p = .381$. Mellan index implicit och index explicit fanns heller ingen signifikant korrelation, $r = -.255$, $n = 30(?)$, $p = .174$.

Diskussion

Studiens frågeställning är "*kan undvikandet av kognitiv dissonans leda till en reducerad fördomsfullhet kring attraktivitet?*". Syftet var att undersöka om implicita och explicita fördomar mot attraktiva och oattraktiva ansikten kan reduceras. Deltagarnas motivation att vara fördomsfria manipulerades, för att de senare i experimentet skulle vilja undvika att kognitiv dissonans uppstod när de gjorde sin bedömning av ansiktena. Detta skulle leda till en mindre fördomsfull respons. Att effekten av en minskad fördomsfull respons beror på

undvikandet av kognitiv dissonans och inte på olika nivåer av bearbetning (levels of processing) av påståendena kontrollerades också i studien.

Huvudhypotes

I enlighet med studiens hypoteser finns det stöd för att attraktiva bedöms mer positivt än oattraktiva. Inget stöd finns för att en manipulering där deltagarna tvingas hålla med i motivationspåståenden om att det inte är ok att vara fördomsfull, leder till att fördomar mot attraktiva och oattraktiva reduceras. Det finns ingen signifikant skillnad i reaktionen mot attraktiva och oattraktiva mellan grupperna som skattade sig själva på motivationspåståendena och de som skattade den språkliga välformuleringen, även om resultatet visade på en tendens åt det hållet. Enligt teorier om kognitiv dissonans borde de deltagare som skattat sin motivation att vara fördomsfria visa en minskad fördomsfullhet när attityd mättes, för att undvika de obehagskänslor som medföljer dissonansen (Festinger, 1957).

En möjlig förklaring till studiens brist på stöd för denna teori är att en instinktiv reaktion till ansiktena, en slags magkänsla, uppstod när deltagarna fick se de attraktiva och oattraktiva ansiktena. Denna magkänsla är en del av en automatisk process, som aktiveras till t.ex. objekt och personer och som kan vara biologiskt grundad när det gäller attraktivitet (Langlois et al., 2000). Deltagarna tvingas då att välja mellan att minska den kognitiva dissonansen från två olika källor genom att vara konsekvent med antingen sin instinktiva magkänsla eller med motivationsskattningen. Manipulationen av deltagarnas motivation var kanske inte tillräckligt stark för att deltagarna skulle vara konsekventa med sina motivationsskattningar framför sin instinktiva magkänsla i sin skattning. Enligt denna förklaring kan fortfarande teorier om kognitiv dissonans vara gällande, men när det finns två olika känslor att konsekvent förhålla sig till kan den ena konkurreras ut av den andra (Gawronski & Bodenhausen, 2006). En annan möjlig förklaring till att studien inte fick signifikans, är att det kanske är enklare att minska kognitiv dissonans efter att den har uppstått än att i förebyggande syfte försöka agera på ett sätt som gör att dissonansen inte uppstår. Andra studier har nämligen försökt minska kognitiv dissonans (Aronson, 1999) när den redan uppstått och kanske finns det svårigheter med att försöka påverka människor till att undvika kognitiv dissonans på förhand, eftersom obehagskänslorna förknippade med dissonansen ännu inte uppstått (Festinger, 1957).

Båda grupperna i studien hade samma nivå av bearbetning och båda grupperna visade också liknande resultat i skattningen. Möjligtvis kan detta förklaras genom en matchning av nivån för bearbetning (Craik & Lockhart, 1972). Tidigare forskning har visat att fördomsfullheten kan minskas genom en manipulation av motivationen att vara fördomsfri, men inte genom att endast läsa motivationspåståenden (Carlsson & Walden, 2012). Detta resultat kan förklaras genom att nivån av bearbetning i dessa studier inte var matchade, Gruppen som skattade sin motivation fick en djupare bearbetning än gruppen som bara läste motivationspåståendena. Även om minnet inte mättes direkt, kan det argumenteras för att de som hade en djupare bearbetning också hade bättre minne för påståendena senare vid skattningen av ansiktena. Därför påmindes de också om att vara fördomsfria när de gjorde sina skattningar, enligt teorier bakom levels of processing (Craik & Lockhart, 1972). Nivå av bearbetning kan ha varit en påverkande faktor i denna studie, men eftersom minne inte mättes kan man inte uttala sig om detta.

En minskad fördomsfullhet antogs finnas i både den implicita och explicita delen av AMP-testet, eftersom de har hög korrelation och metodologisk likhet. Skillnaden i skattningen av attraktiva och oattraktiva på den explicita delen var större än på den implicita, vilket motsäger för studien uppställda hypoteser. Gawronski & Bodenhausen (2006) menar att de explicita attityderna skulle vara mer mottagliga för en attitydförändring när kognitiv dissonans uppstår, eftersom de har en mer kontrollerad och reflekterande process än de implicita. Resultatet i denna studie ger inte stöd för detta.

På frågeställningen ifall kognitiv dissonans kan reducera fördomsfullhet blir svaret nej, enligt undersökningens resultat. Däremot kan kognitiv dissonans påverkat deltagarnas skattningar av ansiktena på andra sätt än vad som förväntades och därför fortfarande vara förklarande för resultatet. En minskad fördomsfullhet skedde dock inte.

Hypotes kring tid

Det finns inget stöd för att skattningen i den implicita eller den explicita testdelen var beroende av tid. Skattningen i den indirekta och direkta delen av AMP-testet påverkades inte av hur lång tid deltagarna tog på sig. Däremot var det större skillnad i skattningen mellan attraktiva och oattraktiva ansikten vid de trials där deltagarna svarade snabbt än vid de trials där deltagarna svarade långsamt. Deltagarna hade alltså en mer fördomsfull respons vid de trials där de svarade snabbt, vilket är i enlighet med forskning som

säger att brist på kognitiva resurser leder till mer fördomsfulla responser och värderingar (Petty, Wegener & Fabrigar, 1997). Detta beror på att automatiska aktiveringar av stereotyper sker utan att en kontrollerad process försöker inhibera dem.

Korrelation

Det finns ingen signifikant korrelation mellan den implicita och den explicita delen av AMP-testet i denna studie, vilket verkar tyda på att det mäter distinkta konstrukt. AMP-testet verkar mäta två olika attityder, förslagsvis implicita och explicita. Detta är intressant eftersom Payne et al. (2008) fann en hög korrelation mellan den implicita och den explicita delen, vilket de tolkade som att båda delarna mätte samma typ av attityd.

Styrkor och brister

Eftersom urvalet inte var randomiserat utan var baserat på bekvämlighetsurval, finns det hot mot den externa validiteten och generaliserbarheten i studien. Huvudsyftet med denna studie var däremot att avgöra om en minskad fördomsfull respons skulle kunna ske på grund av kognitiv dissonans, därför menar vi att detta inte är en särskilt tungt vägande brist i vår undersökning. Fler deltagare hade kunnat öka den externa validiteten, men det ska även påpekas att en stor spridning av ålder och studieområde fanns bland deltagarna. Enligt Hosoda et al. (2003) skattade professionella rekryterare och studenter lika fördomsfullt när de skulle välja en person att anställa. Det finns därför ingen anledning för oss att tro att resultatet påverkats för mycket av att främst studenter testats.

En annan brist kan vara att de ansikten som användes i studien bara valts ut av 26 deltagare i förundersökningen. Vanligtvis brukar man vilja uppnå 30 deltagare. Som tidigare nämnts visas en hög överensstämmelse vid skattning av attraktivitet inom och mellan kulturer (Langlois et al., 2000). Eftersom det fanns en hög överensstämmelse i bedömningen av attraktivitet även i denna förundersökning, borde de 16 attraktiva och de 16 oattraktiva ansiktena som valdes ut vara representerbara.

En annan möjlig brist gäller AMP-testet. När den datorgenererade masken visades och deltagarna skulle skatta sin reaktion fanns alternativen “mycket negativt”, “något negativt”, “något positivt” och “mycket positivt”. När experimentledarna svarade på deltagarnas frågor efter studien, framgick det att det ibland rådde en förvirring kring vad som skulle skattas. Vissa av deltagarna var osäkra på om det var deras positiva eller negativa

reaktion till ansiktet som skulle skattas, eller om ansiktena i sig visade positiva eller negativa ansiktsuttryck, t.ex. om personen på bilden log eller inte. Trots att instruktionerna möjligtvis kunde varit klarare och ordvalet bättre när deltagarna skulle göra sin skattning, utgår vi från att majoriteten har förstått och utfört uppgiften korrekt.

Det kan även ifrågasättas om det verkligen är inlärd fördomar eller stereotyper som ligger bakom deltagarnas skattningar av ansiktena. Istället skulle det kunna finnas en biologisk mekanism bakom att man uppfattar attraktiva positivt eller oattraktiva negativt. Denna biologiska grund skulle vara medfödd snarare än inlärd, vilket stereotyper och fördomar är genom samhället. Langlois et al. (2000) föreslår fortplantning som en möjlig förklaring till denna medfödda mekanism, eftersom människor tolkar attraktivitet som ett tecken på god hälsa och detta är av yttersta vikt vid partnerval. Vidare stöd för denna teori är att vad som anses attraktivt eller oattraktivt också till stor grad är universellt och oberoende av kultur. (Langlois et al., 2000). Om det är biologiska mekanismer bakom en positiv eller negativ bedömning av ansikten, skulle kognitiv dissonans rimligtvis inte kunna påverka denna bedömning. Mycket forskning tyder däremot på att det verkar vara stereotyper och fördomar som ligger bakom en negativ eller positiv bedömning av ansiktena, eftersom vissa studier lyckas minska de fördomsfulla responserna (Carlsson & Walden, 2012, Gawronski & Bodenhausen, 2006).

Styrkor med studien är att ett etablerat test används och Payne et al. (2005) har utfört många studier som styrker validiteten och reliabiliteten. AMP-testet visar validitet genom att det är känsligt för värdering av objekt och kan förutspå intentionellt beteende. Den interna överensstämmelsen mellan olika studier är också hög (Payne et al. 2005). I denna undersökning randomiserades deltagarna till de olika grupperna och det slumpades också fram vilken delen av AMP-testet som skulle utföras först. Eventuella ordningseffekter eliminerades eftersom MATLAB randomiserade så att ansiktena aldrig kom i samma följd för två deltagare och de parades heller aldrig ihop med samma kinesiska tecken.

En annan styrka är att en replikation av Payne et al:s (2008) metod gör resultatet jämförbart och att det går att diskutera och motivera studien utifrån deras, trots att samma resultat inte hittats.

Framtida forskning

Då det redan finns mycket forskning kring och förklaringar bakom attraktivitetsstereotypen, föreslår vi att fokus för framtida forskning ligger på hur denna effekt

kan reduceras och eventuella orsaker bakom reduceringen. Inom rekryterings- och arbetsbranschen kan en minskning av fördomen vara särskilt relevant på grund av vikten av att vara objektiv. Vem som t.ex. får ett jobb eller en löneförhöjning bör bero på vilken person som är bäst lämpad och inte vem som är mest fysiskt attraktiv. Hur stereotyper kan minskas generellt är också ett relevant mål för framtida forskning.

Eftersom andra studier gett stöd åt att kognitiv dissonans kan användas för att få deltagare att visa minskad fördomsfullhet, är detta något som borde undersökas ytterligare. Det borde också kontrolleras att det inte är olika nivåer av bearbetning (levels of processing) som ligger bakom en minskning av fördomsfullheten i deltagarnas respons. APE-modellen angående associativa och propositionella processer och attitydförändring som Gawronski & Bodenhausen (2007) föreslår, är också ett intressant mål för framtida forskning. Detta kan påverka vår bild och förståelse av attityders natur.

Det skulle vidare vara intressant att genomföra studier med syfte att undersöka hur länge attitydförändringar varar. En attitydförändring som kan ske med enkla medel men som inte är permanent eller långvarig, är kanske inte lika meningsfull som en attitydförändring som har lång varaktighet. Därför skulle forskning kring attitydförändringars varaktighet kunna bidra till mycket.

Konklusion

Studiens frågeställning var om deltagarna kan minska sin fördomsfullhet i skattningen av ansiktena, genom att undvika att kognitiv dissonans uppstår. Svaret på denna frågeställning blir nej, enligt redan nämnda resultat. Ingen minskad fördomsfullhet visades.

Många studier, inklusive den här, pekar på att det finns en effekt som gör att fysiskt attraktiva bedöms mer positivt än fysiskt oattraktiva personer. Detta gör att attraktiva personer får fördelar i livet, såsom att de lättare får jobb och mer i lön än oattraktiva personer. Kognitiv dissonans verkar inte kunna motverka denna effekt och reducera fördomar kring attraktivitet, vilket motsäger föreslagna teorier och tidigare undersökningar. Fortfarande är ofta forskningen inom detta fält inriktat mot att ta reda på orsakerna bakom effekterna, när det egentligen krävs mer forskning för att få fram effektiva metoder att minska fördomar kring attraktivitet. Vi menar att denna forskning potentiellt skulle kunna leda till stor samhällsnytta i många olika sammanhang, då fördomar påverkar många människor dagligen.

Referenser

- Aronson, E. (1999). Dissonance, hypocrisy, and the self-concept. I E. Harmon-Jones & J. Mills (Red.), *Cognitive dissonance: progress on a pivotal theory in social psychology* (pp. 103-125). Washington, DC, American Psychological Association.
- Carlsson, P., Walden, A. (2012). *Kan man bortse från attraktivitetsstereotypen vid rekrytering - En kvantitativ studie*. C-uppsats, Lunds universitet, Institutionen för psykologi. Hämtad från <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=2835993&fileId=2835994>
- Craik, F.I.M., Lockhart, R.S. (1972). Levels of processing: a framework for memory research. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behaviour*, 11, 671-684. doi: 10.1037/h0084237
- Devine, P.G. (1989). Stereotypes and prejudice: their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56 (1), 5-18. doi: 10.1037/0022-3514.56.1.5
- Dion, K., Berscheid, E., Walster, E. (1972). What is beautiful is good. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24 (3), 285-290. doi: 10.1037/h0033731
- Dunton, B.C., Fazio, R.H (1997). An individual difference measure of motivation to control prejudiced reactions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 23, 316-326. doi: 10.1177/0146167297233009
- Eagly, A.H., Ashmore, R.D., Makhijani, M.G., Longo, L.C. (1991). What is beautiful is good, but...: a meta-analytic review of research on the physical attractiveness stereotype. *Psychological Bulletin*, 110 (1), 109-128. doi: 10.1037/0033-2909.110.1.109
- Ekman, P., & Friesen, W. (1976). *Pictures of facial affect*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Radboud: Langner, O., Dotsch, R., Bijlstra, G., Wigboldus, D.H.J., Hawk, S.T., & van Knippenberg, A. (2010). Presentation and validation of the Radboud Faces Database. *Cognition & Emotion*, 24(8), 1377—1388. doi: 10.1080/0269993090348
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Evanston: Row, Peterson and Company.

- Gawronski, B., Bodenhausen, G.V. (2006). Associative and propositional processes in evaluation: an integrative review of implicit and explicit attitude change. *Psychological Bulletin*, 132 (5), 692-731. doi: 10.1037/0033-2909.132.5.692
- Gawronski, B., Bodenhausen G.V. (2007). Unraveling the processes underlying evaluation: attitudes from the perspective of the APE model. *Social Cognition*, 25 (5), 687-717. doi: 10.1521/soco.2007.25.5.687
- Greenwald, A.G., Banaji, M.R. (1995). Implicit social cognition: attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review*, 102(1), 4-27. doi: 10.1037/0033-295X.102.1.4
- Higgins, E.T. (1987). Self-discrepancy: a theory relating self and affect. *Psychological Review*, 94(3), 319-340. doi: 10.1037/0033-295X.94.3.319
- Hosoda, M., Stone-Romero, E.F., Coats, G. (2003). The effects of physical attractiveness on job-related outcomes: a meta-analysis of experimental studies. *Personnel Psychology*, 56, 431-462. doi: 10.1111/j.1744-6570.2003.tb00157.x
- Lang, P.J., Bradley, M.M., & Cuthbert, B.N. (2008). International affective picture system (IAPS): Affective ratings of pictures and instruction manual. Technical Report A-8. University of Florida, Gainesville, FL.
- Langlois, J.H., Kalakanis, L., Rubenstein, A.J., Larson, A., Hallam, M., Smoot, M. (2000). Maxims or myths of beauty? A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 126(3), 390-423. doi: 10.1037//0033-2909.126.3.390
- Langner, O., Dotsch, R., Bijlstra, G., Wigboldus, D.H.J., Hawk, S.T., & van Knippenberg, A. (2010). Presentation and validation of the Radboud Faces Database. *Cognition & Emotion*, 24(8), 1377—1388. doi: 10.1080/02699930903485076
- Lundqvist, D., Flykt, A., & Öhman, A. (1998). The Karolinska Directed Emotional Faces - KDEF, CD ROM from Department of Clinical Neuroscience, Psychology section, Karolinska Institutet, ISBN 91-630-7164-9
- Passer, M., Smith, R., Bremner, A., Holt, N., Smith, R., Sutherland, E., Vliek, M. (2012). *Psychology the science of mind and behaviour*. Maidenhead: McGraw-Hill Education
- Payne, B.K., Cheng, C.M., Govorun, O., Stewart, B.D. (2005). An inkblot for attitudes: affect misattribution as implicit measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(3), 277-293. doi: 10.1037/0022-3514.89.3.277

- Payne, B.K., Burkley, M.A., Stokes, M.B. (2008). Why do implicit and explicit attitude tests diverge? The role of structural fit. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(1), 16-31. doi: 10.1037/0022-3514.94.1.16
- Petty, R.E., Wegener, D.T., Fabrigar, L.R. (1997). Attitudes and attitude change. *Annual Review of Psychology*, 48, 609-647. doi: 10.1146/annurev.psych.48.1.609
- Plant, E.A., Devine, P.G. (1998). Internal and external motivation to respond without prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 811-832. doi: 10.1037/0022-3514.75.3.811
- Shulman, H.G. (1971). Similarity effects in short-term memory. *Psychological Bulletin*, 75(6), 399-415. doi: 10.1037/h0031257
- Tresselt, M.E., Mayzner, M.S. (1960). A study of incidental learning. *The Journal of Psychology*, 50, 339-347. doi: 10.1080/00223980.1960.9916451